

SESSIE 14: DE SPIEGEL: Cultuureducatie en identiteit: de praktijk

Moderator

Kathy Lindekens, dé jongerenambassadeur van de VRT

Debatleden

Roel Vanhoeck, directeur bij 'Jeugd en Muziek Vlaanderen'

Jan De Braekeleer, coördinator van Wisper

Els Dekocker, directeur lagere school in de wijk Sint-Pieters-Buiten Gent

Mieke Vandecandelaere, programmator familievoorstellingen cultuurcentrum te Kortrijk, verantwoordelijke Spinrag, coördinatie van HumuZ, het Kortrijkse steunpunt voor kunst- en cultuureducatie

William Ploegaert, directeur academie Deinze en kunstenaar

Inge Goddijn, artistiek Coördinator van het Jeugdtheaterhuis Larf!

Willy Vermeire, coördinerend onderwijsinspecteur voor basisonderwijs en deeltijds kunstonderwijs

Hai-Chay Jiang, algemeen coördinator Artforum

Isabel Lowyck, afdelinghoofd Publiekswerking van M-Museum Leuven

Kaat Peeters, directeur vzw Forum voor Amateurskunsten

Intro

Welke rol kan cultuureducatie spelen bij identiteitsvorming en –ontwikkeling? We focussen bij het antwoord op deze vraag op de persoonlijke voorgeschiedenis en het gezin die onze identiteit mee vormgeven. Aangezien leerkrachten en andere (educatieve) begeleiders een belangrijke rol spelen in de vorming van identiteit en cultureel zelfbewustzijn bij kinderen, jongeren en volwassenen, nodigen we hen uit te reflecteren aan de hand van stellingen over hoe zij anderen in dit proces kunnen bijstaan en stimuleren binnen een context van cultuureducatie. Hoe kunnen ze concreet aan de slag met aangereikte inzichten/benaderingen?

Debat op basis van stellingen

Volgens pedagoog Danny Wildemeersch is ons onderwijssysteem meer en meer gericht op individualisering "in naam van de persoon of de uniciteit van het individu", wat hij geen positieve evolutie vindt. Bij jongeren en theater ligt de nadruk vooral op het groepsaspect, dit echter in de context van de vrije tijd. In de school daarentegen nemen kinderen van diverse achtergrond deel aan een klasgroep waar ze niet voor kiezen. Kinderen komen bovendien meer en meer uit gezinnen met veel individuele ruimte. Ze moeten dus tijd krijgen om een groep te vormen door stil te staan bij vragen zoals: wie ben ik en wie is de ander? Bij kinderen met bijzondere aandacht bv. ADHD is de individuele benadering belangrijk, aldus één van de panelleden, zodat deze kinderen het minimum aan talentontwikkeling kunnen bereiken. De vraag kan gesteld worden of elk kind hetzelfde peil moet bereiken. William Ploegaert meent dat kinderen de kans moeten krijgen te zoeken naar een eigen verhaal zodat ze dit verhaal op een eigen wijze kunnen vormgeven. Na het vormgeven kan het verhaal in de groep geplaatst worden.

Bij het sociaal-cultureel volwassenenwerk (in dit geval vzw Wisper) wordt ervaren dat het individuele als belangrijke motivatie aan bod komt nl. men wil een competentie leren. Toch geven deelnemers vaak aan dat ze een cursus volgen omdat ze andere mensen willen leren kennen. Vzw Wisper schenkt dan ook veel aandacht aan het collectieve, bv. Toonmomenten, en laat de cursisten participeren aan de organisatie. Ze worden eigenaar van de cursus. Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat op dit ogenblik het individuele te weinig aan bod komt in het onderwijs, het scoren in groep krijgt alle aandacht. Cultuur en kunst meer aandacht geven in het onderwijs, via vakoverschrijdende eindtermen, kan het individuele, de eigenheid bevorderen.

In een artikel (De Morgen, 20/11/2010) pleiten Bas Heijne en Erwin Mortier ervoor om kinderen niet uitsluitend literatuur, cultuur aan te bieden die het kind bevestigt in zijn leefwereld, maar te gaan voor een gezonde mix tussen het vertrouwde en het bevreemdende, ter wille van de verbeeldingskracht en creativiteit. Ze vinden het problematisch dat tegenwoordig kunst (en bij uitbreiding ook cultuur) vaak niet betrokken wordt op het eigen leven.

Hai-Chay Jiang is van mening dat deze mix belangrijk is aangezien we in een multiculturele samenleving leven. Begeleiders mogen vanuit hun eigen context vertrekken. In de school proberen leerkrachten hun eigen netwerken te verbinden met die van de kinderen door het zoeken van overeenstemmingen.

Bij Jeugdtheater Larf werkte men aan een project 'Van Shakespeare tot Godot'. Jongeren vertrekken hierbij vanuit het vreemde om hun eigen interpretatie te geven. Belangrijk hierbij is dat de docent zich kwetsbaar durft op te stellen en mee het proces maakt met de jongeren. Roel Vanhoecke verwoordt dat begeleiders op een pedagogische manier dienen om te gaan met kunst d.w.z. jongeren prikkelen, rond welke muziek wordt gewerkt is dan van minder belang.

Naast de globalisering, blijkt ook de 'lokalisering' – het terugplooiën op de lokale context/ gemeenschap – een belangrijke actuele maatschappelijke tendens, die een invloed uitoefent op de ontwikkeling van identiteit als een 'cultureel zelfbewustzijn'. Kaat Peeters ervaart dat kunstbeoefening lokaal sterk aanwezig is, al merk je dat mensen in functie van de kwaliteit van wat aangeboden wordt, bereid zijn om zich te verplaatsen. Bij het streven naar meer culturele competenties vormen 'de ouders' de belangrijkste indicator. Mieke Vandecandelaere vestigt de aandacht op het belang van de lokale context voor bijzondere doelgroepen. Voor hen is het vertrekken vanuit de herkenbaarheid een noodzaak.

Het museum M in Leuven tracht via onderwijskaarten, lokale media, handelaars, een antichambre (ontmoetingsplaats) zoveel mogelijk een spiegel van de samenleving te zijn. Studenten worden minder bereikt. Vanuit het publiek wordt erop gewezen dat niet alleen de publiekscijfers, maar ook de kwaliteit een belangrijk aandachtspunt vormt. Zowel musea als onderwijsinstellingen moeten zichzelf bevragen: Wie is ons publiek? Volwassenen hebben de vrijheid om al dan niet te participeren, maar het onderwijs moet wel een basis aanbieden, ingaand op de vraag van hun publiek. Een goede vraagstelling is: hoe stel ik vragen waardoor ik het publiek doe twijfelen aan wie ze waren, zijn, worden? Vanuit de zaal wordt ook geopperd dat de overheid kunst en cultuur in het onderwijs bemoeilijkt door de maximumfactuur, de programmabepaling op voorhand,... Hierover zijn de meningen verdeeld. Een school waarbij de directie kunst en cultuur hoog in het vaandel draagt, kan wel degelijk ruimte maken voor dit thema. Scholen hebben anderzijds niet altijd voldoende financiële middelen om in te gaan op een cultuuraanbod van organisaties. Voor organisaties is het een opdracht hun aanbod in overeenstemming met de vraag te brengen. Kunst en cultuur worden binnen de school als noodzakelijke stimulans ervaren voor de identiteitsontwikkeling als apart vak en/of vakoverschrijdend. Els Dekocker besluit: 'Het lager onderwijs heeft een prachtig kunsteducatief leerplan, maar in het middelbaar onderwijs stroomt dit slechts minimaal door.'

Conclusie: Zowel het individuele als het groepsgebeuren moet in het onderwijs aan bod komen. Men kan vanuit het ontdekken van het eigen verhaal de confrontatie met het collectieve aangaan. In het onderwijs kan kunst en cultuur een belangrijke bijdrage leveren voor het ontwikkelen van een eigen identiteit. Het vertrouwde en het bevreemdende, als gezonde mix, kunnen beide vertrekpunten zijn voor kunst- en cultuureducatie. Een pedagogische houding van de begeleider is hierbij zeer belangrijk. De lokale context, onder meer ouders en school, oefent een belangrijke invloed uit op de ontwikkeling van de identiteit. Stimulerende factoren voor het aanbod in het onderwijs zijn een visie van de school, afstemmen van vraag en aanbod, de ondersteunende rol van de overheid. Zo kan het juiste aanbod op het juiste moment bij kinderen en jongeren komen.